De maretak, uitzuiger met grote geschiedenis*

De maretak is eertijds het middelpunt geweest van vreemde gebeurtenissen. Zo vond de Noordse lichtgod Balder de dood door een maretak-pijl, wat de inleiding was tot de ondergang van de Germaanse godenwereld. Voor de Keltische druïden gold de plant als heilig en nu nog grijpen de Engelsen met Kerstmis gretig de kans aan voor een zoenpartij onder de daartoe boven de deur aangebrachte maretak, daar mistletoe geheten.

Die zwarte dag in de Germaanse oudheid had zijn oorzaak in een kleine, maar begrijpelijke onachtzaamheid van Frigg, gemalin van Odin, de oppergod. Zij meende àlle levende wezens – en alles leefde, van berg tot beer, in die tijd – te hebben gevraagd haar zoon Balder, god van licht, lente en leven, nimmer te kwetsen. En alle gevraagden hadden die belofte graag gedaan. Terwijl de goden Balder met van alles bestookten, doch hem niet konden deren, wist de boze god Loki met arglistige praat aan Frigg het geheim van de zo onbelangrijk lijkende vergeetachtigheid te ontfutselen. Hij nam een boog, sneed een pijl uit de maretak en stelde het de blinde god Höd ter hand, deze overhalend ook een schot te wagen. Hij, Loki, zou de hand van de blinde leiden. De pijl doorboorde Balders hart.
Hoe hadden Frigg en haar helpers de maretak over het hoofd kunnen zien als er althans geen bovengoddelijke macht aan het werk was geweest? Zij moeten hun rondvraag hebben verricht toen de wereld groen was. Dan immers is de aan de loofbomen vastgeklampte maretak moeilijk te zien. In het winterhalfjaar zouden zij die fout nooit hebben gemaakt. Dan is de altijdgroene maretak aan de kale takken hangend duidelijk zichtbaar.

Halfparasiet

De maretak, ook wel mistletoe of vogellijm genaamd, is overigens een bezoeking voor de boom zijner vestiging. Hij leeft erop als een halfparasiet. Met zijn bladgroen kan hij zich voor zijn fotosynthetische stofwisseling zelf behelpen. Aan zijn waardboom echter onttrekt hij met een zich steeds fijner tussen schors en hout vertakkend groen en draderig wortelstelsel water met de daarin opgeloste voedingszouten. Dat heeft een vertragende werking op de sapstroom van de „gastheer". Groei, bloei en vruchtvorming lijden er sterk onder. De boom verzwakt en wordt ontvankelijker voor ziekten. Een maretak kan wel zeventig jaar oud worden, gesteld dat de waardboom het zo lang uithoudt.
De maretak zoekt meestal loofbomen uit en daarvan hebben populieren de voorkeur. Appelbomen, perebomen, lijsterbessen, linden en meidoorns vallen eveneens in de smaak bij deze bolvormige uitzuiger. Twee van zijn ondersoorten hebben het in het bijzonder voorzien op naaldboomsoorten, en wel de grove den en de zilverden.
Hoewel de plantengidsen hem een Europese verspreiding toeschrijven (behoudens Finland, Ierland en IJsland), komt de maretak in ons toch zo populierrijke Nederland alleen in Zuid-Limburg in het wild voor (incidenteel ook elders in het land. red.). Een mooi maretakkengebied is het winterse Noord-Frankrijk. De struikbollen, vaak een meter of meer in doorsnee, hangen als groene lampions in de bladerloze bomen. Soms met z'n vijven of meer aan één getroffene. Ze doen in de verte wat denken aan kraaiennesten of heksbezems.

Maretakken in een populier: een fatale schoonheid.

Lijm

De maretak, wiens struik bestaat uit gaffelsgewijs vertakte twijgen met spatelvormige bladeren, bloeit met kleine groengele bloemen in maart en april. De vrouwelijke bloemen zijn aan het eind van het jaar veranderd in witachtige bessen. En met die bessen maakt de maretak gebruik van de vogels ten behoeve van zijn verspreiding. De vruchten hebben groen, slijmerig en lijmerig vlees dat de pit omvat. Veel vogels die maretakbessen eten, slikken de pit niet in. Zij vegen hun snavel met de pit en wat vruchtvleeslijm eraan af aan de boomschors. De pit blijft aan de bast kleven en ontkiemt in het voorjaar. Er vormt zich dan een zuigorgaantje waaruit een worteltje zich door de schors naar het hout boort. En daarmee is een nieuwe maretak ontstaan.
Zeker de grote lijster is een liefhebber van mistletoebessen. Hij dient de voortplanting van de plant met zijn uitwerpselen. De bessen verorbert hij met pit en al. De harde vruchtkernen verlaten zijn lichaam onbeschadigd aan de andere kant en blijken dan ook nog de nodige nuttige kleefkracht te bezitten, als de vogel althans zijn behoefte op een geschikte boom heeft gedaan.
De natuur heeft daarentegen de pimpelmees aangesteld om de zaden van de maretak, waar hij die ook aantreft, kapot te maken en te verdelgen. In theeën en andere preparaten wordt de enigszins giftige maretak in de natuurgeneeskunde van de mens gebruikt tegen aderverkalking en te hoge bloeddruk.

---

* Overgenomen uit „Alkmaarse Courant".